

เก็บเพลงเพลงใต้

โลก - วันนี้

ไม่มีหล่อเหงิง

สภาวะ ศรีสำวัน

Wากอันตามันนั้นคนใต้จากถิ่นอื่นจะเรียกกันว่า "ฝั่งเล - ตก"

ใครที่เคยผ่านไปย่านถิ่นนั้น ได้ลงไปคลุกคลี เร่ร้อนอยู่ตามแถบหมู่บ้านริมฝั่งทะเลหรือตาม หมู่เกาะในสมัยก่อน จะพบว่าชาวบ้านจะมีวิถีชีวิตด้านต่าง ๆ ไม่เหมือนกับคนฝั่ง "เล - ออก" ซึ่งหมายถึงฝั่งอ่าวไทย

โดยเฉพาะเกี่ยวกับการละเล่นพื้นบ้าน

จากภูเก็ตผ่านพังงา/กระบี่ ผ่านจนถึงสตูล ผู้คนพื้นถิ่นแถบริมทะเลและหมู่เกาะ จะมีการละเล่นเป็นแบบฉบับของตัวเอง

ที่โดดเด่นที่สุดเห็นจะไม่มีสิ่งใดเกิน "หล่อเหงิง" หรือเพลงตันหยง กับลิเกป่า

เมื่อสืบกว่าปีก่อนผมมีโอกาสเร่ร้อนไปตาม แถบถิ่นเหล่านั้น ได้พบกับนางรำหล่อเหงิงตามคปากคมที่เกาะหลีเป๊ะ ยังจำฝีปากเพลงหล่อเหงิงที่เธอตอกหน้าหนุ่มตงเกตุรำได้ติดหู

"ต้นหยง/ต้นย้ง - ย้งไทรละบั้ง/-- ย้ง
ดอกบุก

เสียงกลองเขาตืออยู่ตึก ๆ/มะหย้งวันศุกร์
- ไตรบั้งไม้ไป

น้องถามไม่แปลก/ว่าบั้งลูกแขก - หรือ
ลูกไทย

มะหย้งวันศุกร์ไไตรไม้ไป/ตายไป - บั้ง
เหอ -- ไมยไม้ฝิง..."

และที่เกาะมุก - ในพื้นที่ทะเลตรง ผมยังจำ
ภาพ "แขกแดง" ของลิเกป่าคณะหนึ่งที่เปิดแสดง
ขึ้นที่นั่น "เด่นสามขา" อย่างเจ้าอารมณ์ ยังจำ
บทร้องของแขกช่วงหนึ่งได้ว่า

"ถอนหมอบข้อไข - บั้งใส่ลูกรอก/นาวา
เล่นออกไปนอกท่า - กันตั้ง.."

ผมรู้สึกว่ามันคือภาพชีวิตวิญญูณของคน
ฝั่งทะเลตะวันตก เป็นสีสันจำเพาะที่แตกต่างกับ
ผู้คนในท้องถิ่นอื่น สะท้อนให้เห็นความมี "ราก"
ทางวัฒนธรรมที่เป็นของตัวเอง

เป็นการแสดง - การละเล่นที่ชุมชนผลิต
สร้างขึ้นเอง เป็นหนึ่งเดียวกับชีวิตกับเรื่องราวกับ
ทรัพยากรและกับสิ่งต่าง ๆ ของที่นั่น

เป็นการบันเทิงเป็นการพักผ่อน ที่ราคาถูก
จริงใจ และทุกคนมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง ทั้ง
คณะผู้แสดงและผู้ร่วมเล่นร่วมเสพย์

โดยเฉพาะการเล่น "ล้อแห้ง" นั้น ผม
เห็นว่าเป็น "เครื่องมือทางสังคม" ที่สำคัญยิ่ง
ประการหนึ่ง ที่มีส่วน "เชื่อมประสาน" กลุ่มชนที่
ต่างความเชื่อ ต่างศาสนา และต่างวัฒนธรรม

ของฝั่งทะเลตะวันตก ให้รู้สึกเป็น "พวกเดียวกัน"
มาเนิ่นนาน

ล้อแห้งนั้นเป็นการละเล่นของคนไทย
มุสลิม

แต่คนไทยพุทธทางฝั่งตะวันตกก็รับมาแสดง
ในงานต่าง ๆ ของตนเองด้วย

ล้อแห้งเป็นการละเล่นของชาวบ้าน
ประเภทประสมประสาน ระหว่างการเต้นกับการ
ร้องกลอนโต้ตอบกันในเชิงเพลงปฏิพากย์

นางรำล้อแห้งที่เป็นมุสลิมเด่นและ
ร้องตอบกับคู่รำที่เป็นพุทธ

ไม่เคยปรากฏว่ามีเรื่องมีราวกัน นอก
จากจะสนุกครื้นเครงและได้ความรู้สึกเป็นหมู่
พวกเดียวกันตามมา

หลายครั้งทำให้มีการแต่งงานแต่งการขยาย
ครอบครัว ระหว่างชายไทยพุทธกับหญิงมุสลิม
เพราะการณีนี้

ลองดูเพลงที่หนุ่มไทยพุทธร้องเกี้ยวนางรำ
ล้อแห้งที่เป็นสาวไทยมุสลิม ดูสักเพลงเป็นใจ

"ต้นหยง..ต้นย้ง/ย้งไทรละบั้ง - ดอก
ย่าหน้าดี

ขอลามสักคำแม่ผมตัด/สุหร่ากับวัด -
น้องหนัดไหน

บั้งถามไม่แปลก/น้องหนัดข้างแขก -
หรือข้างไทย

สุหร่ากับวัดน้องหนัดไหน/ถ้ารักคน
ไทย..หน้อหนอ - ได้กินหมู.."

มีอะไรที่จะทำให้คนไทยพบกับไทยมุสลิม "เล่น" กันได้มันขนาดนี้ สนุกสนานเป็นกันเองถึงขนาดนี้อีกเล่า

เลตวันนี้ - ไม่มีหัลอแห่งอีกแล้ว

ไม่มีเสียงร่ำมะนาแว่วมาเมื่อดึก ทั้งจาก

ชายหาดและจากหมู่บ้านไหน ๆ

ไม่มีเสียงไวโอลินหรือ "ซอ" กรีดไทย ตั้งแต่พลบค่ำจนย่ำดึกที่ฝั่งทะเลตะวันตก เหมือนคืนวันก่อนเก่าอีกแล้ว

วันนี้ของหมู่บ้านมีเพียงละครแม่ฟัวลูกสะไภ้ ให้เด็ก ๆ และผู้หญิงนั่งเฝ้าจอทีวี

มีรายการมวยจอคู่ให้ผู้ชายได้รวมหัวกัน เล่นพนัน

มีวีดีโอหนังเอ็กซ์ หนึ่งไป ให้ดูปลุกอารมณ์ เสริมกำหนด

มีอะไรอีกสารพัดที่มาพร้อมกับ "ไฟฟ้า" ในนามของการพัฒนาประเทศ

งานหนักในทะเลทุกเมื่อเช้าวาน เด็กหนุ่ม เด็กสาวที่เคลื่อนย้ายถิ่นไปขายแรงในเมือง ความต้องการเงินเพื่อ "ซื้อ" ทุกสิ่งทุกอย่าง ทำให้ทุกคนต้องหาช่องทางทำงานเพื่อ "ทำเงิน" กันอย่างเอาเป็นเอาตาย

ลงท้ายก็คือชายที่ดิน ใครมีดินสวยริมทะเลก็โชคดีไป ได้เงินงาม

แล้วอย่างนี้ "หัลอแห่ง" จะเหลืออย่างไร หัลอแห่ง - สื่อพื้นบ้านที่ได้รับความนิยมอย่างเข้มข้น อย่างแพร่กระจาย ของฝั่งทะเลตะวันตก สูญหายไปเพราะการพัฒนาประเทศให้ทันสมัย

ชาวบ้านเล่าว่า ที่หายไปถึงจริง ๆ ก็ไม่ถึงสิบปีที่ผ่านมาแน่ละ

คณะอยู่ไม่ได้ ไม่มีใครรับไปแสดง เขาว่าการละเล่นอย่างอื่นดีกว่า

หาเด็กรุ่นใหม่สืบทอดก็ยาก เพราะต้องมีปฏิภาณ ต้องอดทน และที่สำคัญก็คือไม่สามารถเป็นอาชีพเลี้ยงตัวได้อีกแล้ว

ผมเกิดความสงสัยบางประการขึ้นในใจว่า สื่อสมัยใหม่ที่มาพร้อมกับสิ่งที่เรียกว่า "การพัฒนาไปสู่ความทันสมัย" นั้น ได้เข้ามาทดแทนการบันเทิงของชาวบ้านในแง่ไหนบ้าง

บวกหรือลบ สอดคล้องกับสภาพชีวิตจริงหรือแปลกแยก

และที่สำคัญก็คือสื่อสมัยใหม่ที่ "เมือง" ส่งไปให้ชาวบ้านนั้น สามารถใช้เป็นเครื่องมือในการ "ประสาน" ผู้คนในสังคมหรือช่วย "ถ่วง" ให้เกิดปัญหาทางสังคมมากขึ้น

งานวิจัยบางชิ้นยืนยันว่า "บูรณาการ" ที่สื่ออย่างทีวี/ภาพยนตร์และสื่อสมัยใหม่อื่น ๆ สร้างให้กับชาวบ้านนั้นเป็นเรื่องน่าห่วง เพราะนอกจากไม่สามารถเข้าแทนค่าสื่อพื้นบ้านในประเด็นต่าง ๆ ได้แล้ว ยังนำ "ปัญหา" จำนวนมากมาให้สังคมของพวกเขาด้วย

ในแง่นี้ชาวบ้านจึงต้องกลายเป็น "เหยื่อ" แห่งการขายสินค้าของระบบทุนนิยมสมัยใหม่

การทำให้คนคิดเหมือนกัน มีรสนิยมเหมือนกัน มีโลกทัศน์เหมือนกัน โดยไม่ดูปัญหาความเป็นมาทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมของเขาเลยนั้น เป็นเรื่องที่มีอำนาจในสังคมเราทำกันมาตลอดช่วง 30 ปีแห่งการพัฒนา

และผลคืออะไร

ลองดูปัญหาทั้งที่เป็นรูปธรรมและนามธรรม ทั้งหลายทั้งปวง ที่เกิดขึ้นในขอบเขตทั่วประเทศ

และการทำลายทรัพยากรธรรมชาติอย่าง ล้างผลาญ การใช้ที่ดินผิดประเภท การเป็น หนี้สินประชาชนชาติท่วมหัว ปัญหาอาชญากรรม ปัญหาโสเภณี และปัญหายาเสพติด ฯลฯ

และที่สำคัญที่สุดก็คือ ปัญหาความแตก สลายของสังคมหรือชุมชนระดับหมู่บ้าน

หล่อแห้ง - เป็นภาพรูปธรรมหนึ่งของ ความล่มสลายที่เกิดจากระบบพัฒนาที่ไม่เคย เลือกแก่นทั้งกาก ไม่เคยเคารพศึกษาความเป็น มาของวัฒนธรรมประชาชน และไม่ เคยคำนึงถึงคุณค่าอื่นใดนอกจากการเก็งกำไร สูงสุดจากการ "ขาย"

จึงไม่แปลกที่วันนี้เราจะเห็นขาน้ำหรือ ขาวเลที่ฝั่งตะวันตกนุงยีนส์ ดิทยา หรือเข้ามาก่อ อาชญากรรมในเขตเมือง

และไม่แปลกที่ผมได้ทราบข่าวจาก คุณลุง สกุนต์ ณ นคร ราษฎรอาวุโส - นักสู้แห่งเกาะ ภูเก็ตเมื่อคราวเดินทางไปเก็บข้อมูลที่นั่นเมื่อเดือน กันยายนปีนี้ว่า ผู้นำขาวเลที่เกาะสิเหร่ - ที่ พยายามต่อสู้เพื่อสิทธิในที่ดินของพวกเขา จะถูก ทางการบ้านเมืองจับกุมตัวฟ้องศาล

"ที่ดินเป็นของพวกเขาเวลาก่อนทั้งเกาะ เมื่อก่อนเขาจะอยู่ที่ไหนก็ได้ ทำไมเมื่อถึงวันนี้ พวกเขาจึงไม่มีกรรมสิทธิ์ในที่ดินสักตารางนิ้ว เดียว"

นั่นคือคำท้ายสุดของลุงสกุนต์ที่ผมได้ยิน และผมขอใช้บรรทัดนี้สรุปว่า เลตกวันนี้ - ไม่มีหล่อแห้ง และจะไม่มีอีกต่อไปในอนาคต - หากประเทศนี้เมืองนี้ยังคงยึดแนวพัฒนาที่อยู่นอ กเช่นนี้

และวินาทีนี้ ผมคิดถึงเพลงหล่อแห้ง หรือเพลงต้นหยงขึ้นมาเพลงหนึ่ง

"ต้นหยง/ต้นย้ง - ย้งไหระนอง/ดอก เหม่ง

บั้งไปไม่รอดเสียแล้วดี/ถูกเหน่หน้าตา- ปลาตุหยง

คดข้าวสักหวัค/คิดถึงคนรัก - บั้งกิน ไม่ลง

ถูกเหน่หน้าตาปลาตุหยง/บั้งกินไม่ลง - สักเม็ดเดียว.."

ปลาตุหยง - ก็คือปลาพะยูน ซึ่งเป็นที่รู้ กันว่าเหลืออยู่เพียงฝูงเดียว - เป็นฝูงสุดท้าย ของโลก

และเหลืออยู่ในน่านน้ำฝั่งทะเลตะวันตก แห่งนี้ - แถบหมู่เกาะลิบง ในเขตอำเภอกันตัง จังหวัดตรัง

เหลืออยู่เพราะขบวนการชาวบ้านในแถบ ถิ่นนั้น - แถบถิ่นที่การเล่นหล่อแห้งเป็นที่นิยม นั้นแหละ - ช่วยไว้ทัน ช่วยโดยการต่อสู้กับการ ประมงที่ทำลายล้างซึ่งมาพร้อมกับระบบทุนนิยม อันได้แก่ อวนลาก อวนชัก และการระเบิด การ ใช้ยาพิษ ฯลฯ

ทำให้หญ้าทะเลดีขึ้น ปะการังดีขึ้น ดุลยภาพ
ของทะเลแถบนั้นดีขึ้น

และพะยูนฝูงสุดท้ายก็ยังคงปลอดภัยอยู่
รอวันหายไประลอกโลกเช่นกัน - หากไม่มีขบวนการ
ชาวบ้านและผู้ที่เกี่ยวข้องเข้าใจได้ร่วมมือกันต่อสู้
ปกป้องต่อไป

แล้วหล่อเลี้ยง - สื่อชาวบ้านทั้งดงามและ
ทรงคุณค่าเล่า...

ผมไม่เชื่อว่าใคร หรือองค์กรใด จะต้าน
กระแส ลบล้างทำลายได้

ก็คงจะเหลืออยู่แต่ในความทรงจำ คง
เหลืออยู่แต่เรื่องราวเล่าลือ และท้ายที่สุดก็
กลายเป็นตำนานแห่งฝั่งทะเลตะวันตกไปอีก
เรื่องหนึ่ง

ขอให้การพัฒนาไปสู่วัฒนธรรมการ
บริโภคแบบล้างผลาญจงเจริญ ! ☆

